

NÁLEZY ZRIEDKAVÝCH DRUHOV CHROBÁKOV (COLEOPTERA) NA ÚZEMÍ SLOVENSKA 3

Marián SLAMKA

Národné lesnícke centrum – Lesnícky výskumný ústav Zvolen, T. G. Masaryka 22, 960 01 Zvolen.

E-mail: marian.slamka@nlcsk.org

SLAMKA, M. 2025. Findings of rare beetle species (Coleoptera) in Slovakia 3. *Entomofauna carpathica*, 37(1): 185-192.

Abstract: Finds of selected rare beetle species from various Slovak regions—including Javorie, Tríbeč, Zvolenská kotlina, Pliešovská kotlina, Cerová vrchovina, Krupinská planina, and Záhorie—are presented. Each record was photographically documented, allowing for precise species identification. The article highlights 12 species from 6 beetle families, with notable examples such as *Abdera quadrifasciata*, *Ipidia binotata*, *Pycnomerus terebrans*, and *Apalus bimaculatus*. A brief literature review accompanies each species.

Key words: Coleoptera, Slovakia, Javorie, Tríbeč, Zvolenská kotlina, Krupinská planina, Záhorie

ÚVOD

Faunistické údaje vybraných druhov chrobákov (Coleoptera) boli získané pri nesystematickom mapovaní na Slovensku v rokoch 2018 až 2023. Nálezy sú z oblasti Javoria, Zvolenskej a Pliešovskej kotliny, pohoria Tríbeč, Cerovej vrchoviny a Záhoria. Pre každý druh bola vyhotovená fotodokumentácia, na základe ktorej bol následne determinovaný odborníkmi. V tomto príspevku, ktorý nadväzuje na predchádzajúce práce (SLAMKA 2024a,b), je uvedených 12 druhov zo 6 čeľadí, ktorých nálezy na základe dostupných údajov považujem za zriedkavé. Uvádzam tu štyroch zástupcov čeľade Melandryidae, do ktorej patria prevažne vzácne saproxylofágne druhy indikujúce málo narušené až klimaxové lesné ekosystémy (FRANZ 2010). Troch zástupcov má čeľaď Zopheridae, ktorá je podľa ZAHRADNÍKA (2017) na Slovensku zastúpená 18 druhmi. Z tohto pohľadu by mohol byť zaujímavý nález *Aulonium ruficorne*. Dvoch zástupcov má čeľaď Curculionidae a po jednom zástupcovi ďalej čeľade Nitidulidae, Dermestidae a Meloidae. Za pomoc pri determinácii jednotlivých druhov ďakujem predovšetkým Christophovi Benishovi.

ZOZNAM DRUHOV

Melandryidae

***Dircaea australis* (Fairmaire, 1856) (Obr. 1)**

17.6.2018, Javorie, k. ú Stará Huta, okraj cesty, 750 m n. m.

6.7.2020, Javorie, k. ú Michalková, Bursovo, na hrabe

Vzácný saproxylický druh, ktorého zvýšenú abundáciu v rokoch 2003 až 2005 v oblasti južnej Moravy zaznamenali SCHLAGHAMERSKÝ et al. (2008). Nález z Bratislavy publikovali MAJZLAN a VIDLIČKA (2024) a z oblasti Záhoria MAJZLAN a SEMELBAUER (2023). Záznam z okolia Zvolena uvádza POTOCKÝ (2015). Podľa FRANCA (2010), ktorý zaznamenal *D. australis* v pohorí Ostrôžky na strednom Slovensku, ide o veľmi vzácný druh indikujúci najzachovalejšie ekosystémy teplých listnatých lesov. Druh je uvedený aj v zozname reliktných pralesných druhov strednej Európy, ktorý publikovali ECKELT et al. (2018). Vytvára sa v hniúcom dreve buka, zriedkavejšie lipy (kerbtier.de).

***Xylita livida* (C.R. Sahlberg, 1834) (Obr. 2)**

12.5.2021, Zvolenská kotlina, k. ú Zvolen, mestská časť so záhradami

Vzácný druh starších zmiešaných lesov. Zvyšky niekoľkých imág pod kôrou jedľového pňa v Štiavnických vrchoch zaznamenal FRANC (2016), nález z Kremnických vrchov publikovali ZACH a HOLECOVA (1998).

***Melandrya barbata* (Fabricius, 1792) (Obr. 3)**

4.6.2022, Javorie, k. ú Stará Huta, jedinec uhynutý v sude na dažďovú vodu

Podľa POTOCKÉHO (2015), ktorý rovnako uvádza nález z Javoria, ide o veľmi vzácný saproxylický druh považovaný za reliktný starých lesov. Nález druhu v oblasti ukrajinských Karpát v nadmorskej výške 1001 m uvádzajú ROSHKO a FELBABA-KLUSHINA (2023). V oblasti sa podľa autorov nachádzalo značné množstvo mŕtveho dreva napadnutého rôznymi druhmi húb.

***Abdera quadrifasciata* (Curtis, 1829) (Obr. 4)**

30.7.2020, Javorie, k. ú Stará Huta, na poškodennej časti kmeňa žijúceho buka,

13.7.2021, Cerová vrchovina, k. ú Tachty, mŕtve drevo – buk,

Podľa FRANZA (2010) bol druh v minulosti považovaný za vzácný, v súčasnosti však s predpokladom nárastu abundancie v strednej Európe. V práci uvádza nález zo susedného pohoria Ostrôžky, ale aj z PR Branovo pri Banskej Bystrici. Podľa (kerbtier.de) väčšina nálezov druhu pochádza z dubových konárov napadnutých hubou *Sterum hirsutum*.

Zopheridae

***Endophloeus markovichianus* (Piller & Mitterpacher, 1783) (Obr. 5)**

30.8.2022, Tríbeč, k. ú. Hostie, les, pod kôrou dubového pňa

5.3.2019, Tríbeč, k. ú. Hostovce, les, pod kôrou dubového pňa

Podľa FRANCA (2010) sa druh na Slovensku vyskytuje lokálne na pôvodných, prírodne bohatých lokalitách. Známy je napríklad z NPR Boky (Kremnické vrchy), čo potvrdzujú zistenia POTOCKÉHO (2015). FRANZ (2016) zaznamenal druh aj v Štiavnických vrchoch a to pod kôrou jedle, na Krupinskej planine a tiež v pohorí Ostrôžky. Druh je uvedený v zozname reliktných pralesných druhov strednej Európy, ktorý publikovali ECKELT et al. (2018).

***Pycnomerus terebrans* (Olivier, 1790) (Obr. 6)**

26.6.2021, Javorie, k. ú. Michalková, v hníjúcom bukovom dreve

Vzácný druh pôvodných listnatých lesov, žijúci pod kôrou, alebo v starom hníjúcom dreve (HŮRKA 2017). Chrobáky aj larvy sa pravdepodobne živia hubami rastúcimi v drevnej suti (kerbtier.de). Druh v pôvodných lesoch Záhoria zaznamenali MAJZLAN a SEMELBAUER (2023), v Bratislave MAJZLAN a VIDLIČKA (2024), na lokalite Jurský Šúr MAJZLAN (2021), v Kremnických vrchoch zase ZACH a HOLECOVA (1998). Druh je uvedený v zozname reliktných pralesných druhov strednej Európy, ktorý publikovali ECKELT et al. (2018).

***Aulonium ruficorne* (Olivier, 1790) (Obr. 7)**

6.7.2021, Záhorská nížina, les

Druh žije najmä pod kôrou borovíc (LILLIG A DEWES 2022) a je predátorom lariev lykožrútov (PODOLER et al. 1990). KENIS et al. (2004) uvádzajú druhy *Ips acuminatus*, *Ips sexdentatus*, *Pityogenes calcaratus* a *Orthotomicus erosus*. Niekoľko nálezov druhu po roku 2010 na juhu Českej republiky uvádza portál nature.cz (<https://portal.nature.cz/w/druh-112401#/>).

Nitidulidae

***Ipidia binotata* (Reitter, 1875) (Obr. 8)**

30.6.2021, Zvolenská kotlina, k. ú. Zvolen, mestská centrálna časť so záhradami

Druh žije pod kôrou ihličnatých stromov RUTA (2020), kde je predátorom podkôrných chrobákov *Scolytinae* (GENCAL a SARIKYA 2023).

Dermestidae

***Orphilus niger* (Rossi, 1790) (Obr. 9)**

9.6.2019, Podzámčok, záhrada, na kvetoch *Pyracantha coccinea*

6.6.2022, Sietno, Kremnické vrchy, k. ú. Budča, okraj lesnej cesty

FRANZ (2010), ktorý zistil *O. niger* v orografickom celku Ostrôžky uvádza, že ide o veľmi sporadický a vzácny druh, známy na Slovensku len z veľmi ojedinelých povojnových nálezov. Nález z Bratislavy publikovali MAJZLAN a VIDLIČKA (2024). V Českej republike sú známe nálezy z oblasti južnej Moravy (nature.cz).

Curculionidae

***Mesagroicus obscurus* (Boheman, 1840) (Obr. 10)**

26.5.2020, Cerová vrchovina, na lesnej ceste, rozhranie lesa a lúk

Výskyt druhu na Cerovej vrchovine uvádza aj KOŠTÁL (2023). V Národnej prírodnej rezervácii Burdov ho zaznamenal MAJZLAN (2016). Ako hostiteľská rastlina sa uvádza mrlík biely *Chenopodium album* (<https://bladmineerders.nl/>).

***Hypera striata* (Boheman, 1834) (Obr. 11)**

4.10.2020 Krupinská planina, k.ú. Trpín, lúka pri opustenom ovocnom sade,

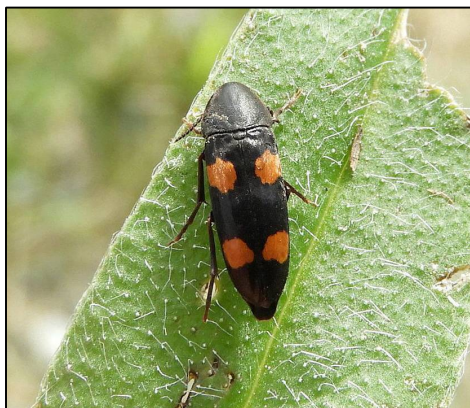
Živnou rastlinou druhu je *Vicia sativa* (Fabaceae) (SKUHROVEC 2005). Údaje o živnej rastline *Plantago coronopus* (Plantaginaceae) považuje SKUHROVEC za chybné závery. Vysvetľuje to tým, že larva posledného instaru opúšťa živnú rastlinu a vyhľadáva vhodný priestor na založenie sieťového kokónu, ktorý zrejme nachádza na spodnej strane listu v prízemnej ružici rastlín rodu *Plantago*. Na našom území sa druh vyskytuje vzáčne a lokálne, na lokalite Tekovská Breznica druh 10.7.2004 zistil CUNEV (2013), na lokalite Jurský Šúr MAJZLAN (2021), ďalšie záznamy z Cerovej vrchoviny uvádza KOŠTÁL (2023).

Meloidae

***Apalus bimaculatus* (Linnaeus, 1761) (Obr. 12)**

4.3.2023 Stará Huta, na ceste uhynutý jedinec,

Druh je parazitom samotárskej včely *Colletes cunicularius* a osídľuje miesta, kde sú jej silné a veľké populácie (TRNKA 2021). Niekoľko záznamov druhu z okolia Očovej uvádza POTOCKÝ (2015), záznam z Jurského Šúru uvádza MAJZLAN (2021), z východného Slovenka GABZDIL (2000). Podľa KONVIČKU (2020) sú v Českej republike známe len dve lokality s výskytom druhu.

Obr. 1. *Dircaea australis*, jedinec pozorovaný 17. júna 2018 v Starej Hute (Javorie).

Obr. 2. *Xylita livida* objavená v záhrade, v centrálnej časti Zvolena.

Obr. 3. *Melandrya barbata*, uhynutý jedinec objavený 4. júna 2022.

Obr. 4. *Abdera quadrifasciata*, druh pozorovaný na poškodenom kmeni buka na Starej Hute.

Obr. 5. *Endophloeus markovicianus*, jedinec nájdený pod kôrou dubového pňa v pohorí Tríbeč.

Obr. 6. *Pycnomerus terebrans*, jedinec nájdený v rozkladajúcom sa bukovom pni.

Obr. 7. *Aulonium ruficorne*, objavený v borovicových lesoch Záhorskej nížiny.

Obr. 8. *Ipidia binotata*, zaznamenaná 30.6.2021 v centre Zvolena.

Obr. 9. *Orphilus niger*, pozorovaný v záhrade na kvetoch hlohyně šarlátovej.

Obr. 10. *Mesagroicus obscurus*, pozorovaný na okraji lesnej cesty (Cerová vrchovina).

Obr. 11. *Hypera striata*, pozorovaná 4.10.2020 na okraji opusteného ovocného sadu (Krupinská planina).

Obr. 12. *Apalus bimaculatus*, zvyšky uhynutého jedinca na štátnej ceste v katastri obce Stará Huta (Javorie).

LITERATÚRA

- CUNEV, J. 2013. Nové a zaujímavé nálezy chrobákov (Coleoptera) nadčeláde Curculionoidea na území Slovenska. *Entomofauna Carpathica* 25(2): 1-14.
- ECKELT, A., MÜLLER, J., BENSE, U. et al. 2018. "Primeval forest relict beetles" of Central Europe: a set of 168 umbrella species for the protection of primeval forest remnants. *Journal of Insect Conservation* 22: 15–28.
- FRANC, V. 2010. Príspevok k poznaniu chrobákov (Coleoptera) orografického celku Ostrôžky, pp. 87-103. In: KACZAROVÁ I. (ed.) *Ján Šalamún Petian-Petényi, život – dielo – odkaz*. Zborník príspevkov z konferencie, Lučenec, 7. – 8. október 2010. Novohradské múzeum a galéria v Lučenci, Banskobystrický samosprávny kraj.
- FRANC, V. 2016. Remarkable findings of beetles (Coleoptera) on European silver fir on its souther boundary of occurence in the Štiavnické vrchy Mts. *Naturea Tutella* 20(1): 73-89.
- GABZDIL, R. 2000. Nález *Apalus bimaculatus* (Coleoptera: Meloidae) na východnom Slovensku. *Klapalekiana* 36(1-3): 33-34.
- GENCAL, T., SARIKAYA, O. 2023. Predatory species of Scolytinae in Bursa province of Turkey. *International Journal of Biology and Chemistry* 16(1): 33-43.
- HŮRKA, K. 2017. *Brouci České a Slovenské republiky*. Vydavatelství Kabourek, Zlín, 390 pp.
- KENIS, M., WERMELINGER, B., GRÉGOIRE, J.-C. 2004. Research on parasitoids and predators of Scolytidae – a review, pp. 237-290. In: LIEUTIER, F., DAY, K.R. BATTISTI, A., GRÉGOIRE, J.-C., EVANS, H.F. (eds) *Bark and Wood Booring Insects in Living Trees in Europe, a Synthesis*. Springer Dordrecht.
- KONVIČKA, O. 2020. Druhá lokalita včelovníka velikonočního (*Apalus bimaculatus*) (Coleoptera: Meloidae) v České republice. *Acta Carpathica Occidentalis* 11: 33-35.
- KOŠTÁL, M. 2023. Weevils (Coleoptera: Curculionoidea excepting Anthribidae, Platypodinae and Scolytinae) of the Cerová vrchovina highlands, with remarks on range-expanding species. *Folia faunistica slovacica* 28: 1-55.
- LILLIG, M., DEWES, E. 2022. *Aulonium ruficorne* (G.-A. Olivier, 1790) frühester Fund für Mitteleuropa? (Coleoptera: Zopheridae). *Delattinia* 47: 23-26.
- MAJZLAN, O. 2016. Chrobáky (Coleoptera) v národnej prírodnej rezervácii Burdov. *Ochrana prírody* 27: 48-88.
- MAJZLAN, O. 2021. Vplyv manažmentu vybraných území na štruktúru cenóz chrobákov (Coleoptera) (Jurský Šúr – južné Slovensko). *Entomofauna carpathica* 33(2): 45-72.
- MAJZLAN, O., SEMELBAUER, M. 2023. Indikácia stavu lesov na príklade chrobákov (Coleoptera) v lesoch Záhoria. *Entomofauna carpathica* 35(2): 67-80.
- MAJZLAN, O., VIDLIČKA, Ľ. 2024. Ostrov biodiverzity chrobákov (Coleoptera) v zoologickej záhrade v Bratislave. *Entomofauna carpathica* 36(2): 55-77.

- POLDER, H., MENDEL, Z., LIVNE, H. 1990. Studies on the Biology of a Bark Beetle Predator, *Aulonium ruficorne* (Coleoptera: Colydiidae). *Environmental entomology* 19(4): 1010-1016.
- POTOCKÝ, P. 2015. Contribution to the knowledge of protected, rare and threatened beetles (Coleoptera) of the Zvolen district. *Matthias Belivs University Proceedings* 5, Suppl. 2: 26-39. (*Proceedings of the conference Roubal's Days*).
- ROSHKO, V., FELBABA-KLUSHINA, L. 2023. Discoveries of rare false darkling beetle species (Melandryidae Leach, 1815) at the upper forest boundary of the Polonynskiy Ridge in the Ukrainian Carpathians. *Notes in Current Biology* 1: 61-65.
- RUTA, R. 2020. Ponowne stwierdzenie *Ipidia binotata* Reitter, 1875 (Coleoptera: Nitidulidae) na Pomorzu. *Wiadomości Entomologiczne* 39(3): 10-11.
- SCHLAGHAMERSKÝ, J., MAŇÁK, V. & ČECHOVSKÝ, P. 2008. On the mass occurrence of two rare saproxylic beetles, *Cucujus cinnaberinus* (Cucujidae) and *Dircaea australis* (Melandryidae), in south Moravian floodplain forests. *Revue d'Écologie* Suppl. 10: 115-121.
- SLAMKA, M. 2024a. Nálezy zriedkavých druhov chrobákov na území Slovenska [Findings of rare beetle species (Coleoptera) in Slovakia]. *Entomofauna carpathica* 36(1): 81-90.
- SLAMKA, M. 2024b. Nálezy zriedkavých druhov chrobákov na území Slovenska 2 [Findings of rare beetle species (Coleoptera) in Slovakia 2]. *Entomofauna carpathica*, 36(2): 159-164.
- SKUHROVEC, J. 2005. Živné rostliny nosatců rodu *Hypera* (Coleoptera: Curculionidae) vyskytujících se na území České republiky. *Klapalekiana* 41: 215-255.
- TRNKA, F. 2021. *Apalus bimaculatus* - včelovník velikonoční.
<http://www.naturabochemica.cz/apalus-bimaculatus/>
- ZACH, P., HOLECOVÁ, M. 1998. Saproxylické chrobáky (Coleoptera) v prírodnom a hospodárskom lese: odchyt do nárazových lapačov. *Folia Faunistica Slovaca* 3: 97-106.
- ZAHRADNÍK, P. 2017. Seznam brouků České republiky a Slovenska. Kostelec nad Černými lesy, *Lesnická práce s.r.o.*, 544 pp. ISBN 978-80-7458-092-5.

Internet:

- [https://portal.nature.cz/w/druh-7619#/\(Orphilus niger\)](https://portal.nature.cz/w/druh-7619#/(Orphilus+niger))
- [https://portal.nature.cz/w/druh-112401#/\(Aulonium ruficorne\)](https://portal.nature.cz/w/druh-112401#/(Aulonium+ruficorne))
- [https://bladmineerders.nl/parasites/animalia/arthropoda/insecta/coleoptera/polyphaga/cucujiformia/curculionoidea/curculionidae/entiminae/naupactini/mesagroicus/mesagroicus-obscurus/\(Mesagroicus obscurus\)](https://bladmineerders.nl/parasites/animalia/arthropoda/insecta/coleoptera/polyphaga/cucujiformia/curculionoidea/curculionidae/entiminae/naupactini/mesagroicus/mesagroicus-obscurus/(Mesagroicus+obscurus))
- <https://www.kerbtier.de/cgi-bin/deFeature.cgi> (*Abdera quadrifasciata*, *Dircaea australis*, *Pycnomerus terebrans*)